

Jaargang 74 no. 1

Januari 2019

Kerstbrief van Iede de Lange uit Ethiopië

Beste Vrienden,

12 December 2018

Allereerst wens ik jullie allen een Zalig Kerstfeest en een Gelukkig Nieuwjaar toe. Er is heel wat gebeurd in het afgelopen jaar en je kunt niet direct zeggen dat het een gelukkig jaar was, maar gelukkig hebben we ons er allemaal doorheen geworsteld.

Er was eten op tafel, en dat is belangrijk.

De regen kwam en zorgde voor een betrekkelijk goede oogst, maar veel belangrijker nog in Borana-land, het gaf het vee, dat in het jaar daarvoor zo drastisch was ingekort vanwege de droogte, een kans om weer bij te komen. Twee jaar lang was er praktisch geen melk verkrijgbaar, en melk is toch een van de belangrijkste onderdelen van het Borana-dieet.

Maar gelukkig zijn de koeien weer goed en gezond en veelal met kalf. Het nieuwe jaar ziet er dus goed uit voor de melkliefhebbers.

Ondanks de protesten hier en daar die het schoolleven geregeld verstoorden, deden onze studenten het goed en kunnen we terugzien op een goed jaar.

Geheel anders was het gesteld met onze "rijkunst". In het afgelopen jaar hadden we twee ernstige ongevallen.

Het eerste gebeurde op weg van Yabello naar Arba Minch.

We waren net Konso gepasseerd, toen plotseling een jongen van een jaar of vijf de weg op rende.

Hij was schijnbaar volledig geconcentreerd op de overkant van de weg en zag de auto niet aankomen. Mijn collega was volledig geconcentreerd op de weg en zag het niet gebeuren en voordat hij echt kon remmen was het al gebeurd. Het kind lag op de grond en werd met spoed naar het ziekenhuis vervoerd. Dit mocht echter niet meer baten: het kind overleed. Terwijl we probeerden de zaak met de familie te regelen, werd mijn collega vastgehouden op het politiebureau in Konso. Negen en twintig dagen later kwam hij na het betalen van een borgsom weer vrij.

Een maand later reed een van mijn collega's in op een gemotoriseerde riksha, Bajaj genoemd in deze streken. Het is het meest gebruikte vervoermiddel. Hij raakte de macht over het stuur kwijt, toen de stuurkolom los raakte. Er zaten vier mensen in de Bajaj, maar hoewel de Bajaj "total loss" werd verklaard, kwamen de passagiers er goed van af. Een meisje werd opgenomen in het ziekenhuis voor een beenbreuk.

Je kunt je voorstellen dat dit alles bij elkaar een aardige cent kostte. Maar die dingen gebeuren.

De 18de oktober werd ik officieel benoemd tot groepsleider. Het is eigenlijk nog te vroeg om daar iets over te zeggen. Ik hoop alleen maar dat al jullie goede wensen me in het komende jaar begeleiden om er iets goeds van te maken.

Speciaal deze laatste maanden hebben we te doen gehad met een tekort aan water. De precieze reden voor deze crisis is niet bekend. Van alle kanten wordt er gemopperd, maar tot slaande ruzie komt het niet. Ten dele is dit het gevolg van het constante uitvallen van het licht. Ook zo iets. Waarom? Niemand die het weet, maar om de haverklap valt het licht uit. Het is of iemand geregeld met de lichtknop zit te spelen. Soms heb je de hele nacht licht, en als je dan klaar bent om naar school of kantoor te gaan valt het weer weg. Je kunt er echt geen pijn op trekken. Wel weten we dat de elektrische pompen stroom nodig hebben, en zonder stroom vallen ze stil.

Het positieve van dit verhaal is, dat de jongens die met ezelkarretjes rijden er een mooie cent aan overhouden.

In het stadje Yabello (het wordt met 50.000 inwoners al meer en meer een stad) is er maar een privé beheerde waterpomp, die de hele dag door pompt. Je kunt je de menigte niet voorstellen die van vier uur 's ochtends tot zes uur 's avonds daar om die pomp heen cirkelt. Honderden jerrycans staan geduldig in de rij te wachten en dat doen de ezelkarretjes ook. De hele dag door zie je ze af en aan rijden om iedereen van water te voorzien. En toch is het niet genoeg. Onze studenten in het studentenverblijf, jongens en meisjes, houden niet op met klagen, al valt er weinig aan te doen. Water halen is gewoon een van de belangrijkste bezigheden van de dag geworden.

Aanvankelijk waren de kosten vijftig cent per jerrycan, maar dat duurde niet lang en toen werd het vijf Birr. Nu is het al gestegen tot tien Birr.

Soms, als ik niet in staat ben zo'n ezeltje aan de haak te slaan, laad ik onze Toyota Pickup vol met jerrycans en ga naar onze missie in Dhadim, 32 km verderop. Maar ook daar hebben zich problemen aangediend en werkt de pomp maar op halve kracht. Naar men zegt is de andere helft verbrand.

En zo blijf je aan het sukkelen. Gelukkig hebben we nu een nieuwe pomp op het oog. Een organisatie, bezig met het installeren van een pomp, had zich vergist in de diepte van de put en bleef zitten met een prachtige pomp (drie fases), juist het type pomp dat wij nodig hebben.

“De een zijn dood is de ander zijn brood” zou je kunnen zeggen. In ieder geval waren ze bereid om de pomp voor de helft van de aankoop prijs aan ons over te doen. Hopelijk hebben we dus een waterrijk Nieuwjaar.

En dan is er nog Dharito. Vanwege het grote verlies aan vee hebben de Borana dan toch maar voor het onderwijs gekozen en gaan alle jeugdige herdertjes nu mooi naar school. De klassen zijn vol tot overloepens toe. Waar we eerst nauwelijks driehonderd kinderen op school hadden, hebben we er nu vijfhonderd. Hoe meer zielen, hoe meer vreugde.

Ja, en als ik dan toch zo aan het vertellen ben, moet Dhoqolle ook nog maar even genoemd worden.

Dhoqolle is door velen van jullie die er geweest zijn “het einde van de weg” genoemd. En inderdaad stopt de weg bij de voordeur. Voor velen is Dhoqolle prachtig gelegen aan de voet van de berg “Gubbale” wat “boven” betekent. Maar voor de studenten daar in onze school en voor de veertien onderwijzers die daar benoemd zijn is het verre van aardig.

Het probleem is namelijk dat het zo'n veertig kilometer van de dichtstbijzijnde stad (stadje) ligt. De hoogspanningskabels lopen er in de verte voorbij op weg naar Kenia. Geen elektriciteit dus. 's Avonds gaat het aggregaat voor een paar uur aan, maar voor de rest van de tijd blijft het moeilijk.

Ik ben aan het proberen mensen geïnteresseerd te krijgen in zonnepanelen. Die kosten zo'n Euro 200 per stuk en met een regulator en batterij of accu erbij ben je voor zo'n Euro 350 klaar. Ik zit te rekenen op zo'n zes eenheden, dan kan men ook overdag de computers gebruiken. Zo lang Dhoqolle nog in het donker zit, is het vaak moeilijk om mensen te krijgen die daar willen wonen. Onderwijzers blijven er ook niet lang. Maar zou er licht komen, dan wordt het toch al weer heel anders.

Dan kun je je mobieltjes opladen en je laptop en blijf je in contact met de rest van de wereld. Ik hoop dat we in het komend jaar ook in Dhoqolle het licht aan kunnen steken.

Een heel verhaal, maar het gaat om de goede wensen voor de Kerst en het Nieuwe Jaar. Ik hoop dat jullie allemaal gezond en wel het Nieuwe Jaar in stappen en de vrede die het Kerstfeest symboliseert in jullie hart meedragen.

Hartelijke groeten van ons allen hier.

IEDE

Excursie bij For Farmers in Heijen

Op dinsdag 27 november organiseerde de KBO van Gennep een excursie bij het bedrijf van For Farmers in Heijen. Er was zoveel belangstelling voor dat we in twee groepen moesten worden verdeeld. Zelf zat ik in de 2^e groep. De excursie begon met een korte powerpoint- presentatie van het bedrijf en daarna met het aantrekken van de oranje hesjes, natuurlijk ook de veiligheidshelm en als je dat wilde aparte schoenen. Onze begeleider vertelde op een interessante manier hoe het bedrijf werkte en vooral hoe het begonnen was in 1961 met de eerste fabriek van Hendriks. Dat werd in de jaren 90 steeds moderner en groter en er werd een geheel nieuw gedeelte bijgebouwd. De fabriek maakt veevoeder voor de boeren van producten die ze vaak ook zelf geleverd hebben: mais, haver, erwten, soja enz. Als eerste product liet hij ons een paarden muesli zien.

Aan de ene kant van de fabriek komen de benodigde granen en producten binnen, per schip, en aan de andere kant worden ze verwerkt tot veevoeder producten, alles bijna automatisch, met robots, via transportbanden voor de verwerking tot het in de bulkwagens wordt gespoten. Die brengen het product dan naar hun bestemming bij de boeren in Nederland (vooral in Zuid-Nederland) maar ook in Duitsland en België.

We hebben ook een kijkje gekregen in het kantoor van waaruit alles per computer of telefoon wordt bediend, zowel de bestellingen als de productie van de verschillende soorten vee-of

pluimvoeder. Ook het programmeren van de ladingen voor de verschillende vrachtwagens die zo snel mogelijk moeten geladen worden. Daarvoor moet alles van te voren worden berekend en klaargemaakt. Ze hebben 50 vrachtwagens rijden die dit alles zo snel mogelijk moeten leveren bij de klanten en zoals altijd: tijd kost geld...

Er worden grote hoeveelheden koren en graan aangevoerd per schip in de silo's van de fabriek. In een deel van de oude fabriek 15.000 ton, elders 10.000 ton. Dat is nodig om constant te blijven produceren. Er was dan ook een groot probleem toen vorig jaar de Maas ineens te laag was voor de diep geladen schepen na het ongeluk bij de stuw in Grave. Ze hebben er toen toch een oplossing voor gevonden door over de weg het nodige aan te voeren uit een fabriek die aan de Rijn ligt.

Het was interessant om eens een keer in de fabriek te kijken wat er allemaal gebeurt en hoe het werkt. Er waren mensen uit Gennep die er vaak langs reden maar nog nooit binnen waren geweest. Het was een openbaring voor ieder hoe zo'n grote veevoederfabriek nu eigenlijk werkt en functioneert.

Kees Bruin

Een kort verslag van onze reis naar Uganda

Wanneer je de reisdagen er vanaf telt, zijn wij, Nelleke Dinnissen Paul van Laere en ondergetekende, zeven dagen in Kampala geweest, van dinsdag tot dinsdag, en hebben een bezoek gebracht aan de 'Mulago School for the Deaf'. Doel was tweeledig:

De vormelingen van Oeffelt hadden met hun flessenactie afgelopen jaar 643.81. euro bij elkaar gebracht, bestemd voor de dovenschool in Mulago. Door een oom van een van de vormelingen werd het bedrag aangevuld tot 1000 euro. Wat hebben we daarmee gedaan? Het bedrag hebben we niet cash aan de directeur van de school gegeven. Kijkend naar de toekomst van deze kinderen: waar komen zij terecht wanneer ze de school verlaten en terugkeren naar het dorp waar ze vandaag komen, vallen ze terug in de anonimiteit, en worden weer uitgebuit en misbruikt door de slimmeriken, of kunnen ze op een of andere manier de kost verdienen? Er zijn voor dove mensen helaas nog geen VMBO opleidingen zoals hier in Nederland. We hebben toen besloten om van dat geld drie trapnaaimachines te kopen. Landen als China en Zuid Korea maken de originele Singer na, en brengen die op de markt in landen waar elektriciteit een probleem is. Het is een bescheiden begin, want onze financiële middelen waren beperkt, maar we hebben goede hoop dat een klein aantal kinderen al een vak kan leren. Van die overdracht hebben we foto's gemaakt, want we vonden het belangrijk dat de vormelingen, die met veel geduld huis aan huis lege flessen hadden verzameld, ook kunnen zien wat er met hun geld is gebeurd,

Het tweede wat we gedaan hebben is een skype-verbinding tot stand brengen tussen een klas kinderen van de dovenschool in Kampala, en een klas horende kinderen van het Elzendaal College in Gennep. Dat was niet eenvoudig. We zagen elkaar wel, maar de beelden waren schokkerig en onscherp. De digitale 'snelweg' zit vol wegversmallingen, omleidingen en

filevorming, immers duizenden bedrijven maken gebruik van dezelfde lijn. We hopen in de toekomst de beeldkwaliteit te vergroten, wanneer de digitale infrastructuur verbetert, en volgens experts gaat dat lukken.

Het was leuk te zien hoe dove kinderen reageerden op de kinderen in Genep. Het eerste wat een doof kind doet is: die ander een 'gebaren-naam' geven, een kenmerk in het gezicht of aan het hoofd dat direct opvalt. Dat is niets bijzonders, want dat doen wij ook: we hebben het over die 'schele', die 'lange', die 'flapoor', de 'neus' enz. Doven wijzen bij jou iets aan dat meteen opvalt en met die naam ga je door het leven of je dat leuk vindt of niet: een pukkel, een moedervlek, een hoog voorhoofd, een vooruitstekende kin of een lui oog. Wordt niet kwaad, want het is niet beledigend bedoeld. Margriet Grutters die voor de klas in het Elzendaal college het eerst in beeld kwam, had geluk. Ze zagen vaag een lachende mond, en meteen gingen twee vingers naar de mondhoeken, want mondhoeken geven aan of je vriendelijk bent of een zuurpruim. Ze hadden mij vijftien jaar geleden al een 'gebaren-naam' gegeven: 'wallen onder de ogen'. Je kunt dan boos worden, of gaan sparen voor een plastische onderooglidcorrectie, maar je bent zoals je bent. Niemand vindt zijn eigen 'pasfoto' mooi, maar het is wel het gezicht, zoals anderen jou zien en niet zoals jij door anderen gezien wilt worden.

De gebarentaal is in principe gemakkelijk te leren. Zoals er vele streekgebonden dialecten zijn, zo zijn er ook verschillende gebarentalen. Het alfabet is met grote moeite over de hele wereld gelijk getrokken. Evenals de gesproken dialecten worden ook de doventalen geboren en

ontwikkeld in de verschillende leefgemeenschappen. Pas later worden er afspraken gemaakt over gebaar-gebruik en kan er eventueel een dictionaire geschreven worden. Zo heeft de DDA (Danish Deaf Association) een 'Uganda Sign Language Dictionary' uitgebracht, met foto's en beschrijvingen van elk gebaar, gebruikt bij de dove mensen van de Buganda-stam rond Lake Victoria. Zoals bij elke taal kun je ook de 'Sign Language' moeilijk alleen uit een boekje leren. Je kunt bij het examen Frans op de middelbare school nog zo'n hoge cijfers halen, zodra je in Frankrijk bent versta je in het begin helemaal niets. Pas wanneer je het vloeiend uitgesproken en voor de helft ingeslikte, en met de uitspraak van een bepaalde streek gesproken Frans moeiteloos kunt volgen, dan pas kun je zeggen, dat je de Franse taal machtig bent. Voor de gebarentaal geldt hetzelfde. De afzonderlijke gebaren kun je braaf uit een boekje leren, maar als je kinderen met elkaar ziet communiceren, kun je daar in het begin helemaal niets van maken. Gebaren 'teruglezen' was voor mij dan ook het moeilijkste onderdeel van de drie maanden durende stoomcursus gebarentaal op de Makerere Universiteit in Kampala. Als ik in gebarentaal preekte, zag ik de kinderen denken: 'wat praat die man langzaam'.

Dit jaar 2018 is het jaar van de 'Ontmoeting'. Om elkaar te ontmoeten hoef je geen dure vlieguren te maken, want met de moderne communicatiemiddelen zoals Skype, kun je elkaar dagelijks 'ontmoeten'. Onze eerste pogingen om met de school in Gennep digitaal contact te krijgen waren nog heel gebrekkig. Ook al zagen de kinderen elkaar niet haarscherp, het belangrijkste was dat ze elkaar 'zagen', hoe vaag en schokkerig ook. Vooral bij de dove kinderen was dit een hele beleving: het gevoel door horende kinderen uit het verre Europa 'gezien' te worden, de moeite waard gevonden te worden om contact mee te maken. elkaar in de ogen zien, elkaar een naam geven en laten merken dat die ander belangrijk voor je is. We hopen in de toekomst dit contact op regelmatige basis te vervolgen.

Uganda heeft al een bisschop die de gebarentaal kent. Mgr. Kakooza woont helaas in een ander diocees, maar dichterbij de school woont Simon Peter Ssemakula. Hij is een jonge priester die zich de gebarentaal heeft eigen gemaakt en de 'St. Mark Deaf Ministries' in Kampala heeft opgericht. Hij maakt nu deel uit van ons nieuwe team: 'Skyping with Mulago', en gaat de 'gesprekken' tussen de dove kinderen van Mulago en de horende kinderen van het Elzendaal College faciliteren. Over en weer kunnen er vragen worden gesteld. De horende kinderen kunnen in het kader van de Engelse les hun Engels verbeteren, en de dove kinderen mogen allerlei vragen stellen over het leven van kinderen in Nederland. Thema's komen aan de orde zoals de thuissituatie: hoe overleven kinderen in de slums van Kampala, en hoe ziet de thuissituatie van een kind in Gennep er uit? Wie zijn je vader, moeder, broers en zussen? Wat eten jullie en wat is het belangrijkste voedsel in jullie land? Zoveel interessante onderwerpen als onderwijs, tradities en rituelen: kruispunten van leven: geboorte, huwelijk, dood? Welk beroep kies je en waarom? Welke kansen heb je? Wat voor sporten beoefen je? Hoe kunnen jullie dansen als je de muziek niet hoort? Is het waar dat je de 'drumbeat' in je buik voelt? Ziekte, levensverwachting, ouderenzorg. Hoe belangrijk is religie en kerk in Afrika, in Nederland? Heel nieuwsgierig zijn Afrikaanse kinderen naar de vraag : wat doen jullie

in Nederland wanneer, zoals bij ons, de stroom een week uitvalt? Zou Nederland dan nog bestaan, als ze zelfs geen koffie meer kunnen zetten?

Het experiment staat nog in de kinderschoenen. Een bescheiden begin van een vakschool in de buurt van de basisschool, kan een volgend project zijn, zodat er ook aan de verdere toekomst van deze dove kinderen gewerkt kan worden. Er is al een school voor zogenaamde 'drop outs': kinderen die door omstandigheden hun opleiding niet hebben kunnen afmaken door b.v. ongewenste zwangerschap en daardoor kansloos zijn geworden. Tot die kanslozen horen ook dove kinderen, vinden wij.

Heel ontroerend was het gebaar van een van de dove kinderen naar de kinderen van het Elzendaal College toe: twee gesloten handen tegen het hart, het gebaar voor 'liefde': 'Nkwagala nnyo'. "Ik houd van jullie." Een mooier gebaar in het 'Jaar van de Ontmoeting' bestaat er niet.

Harry Tullemans

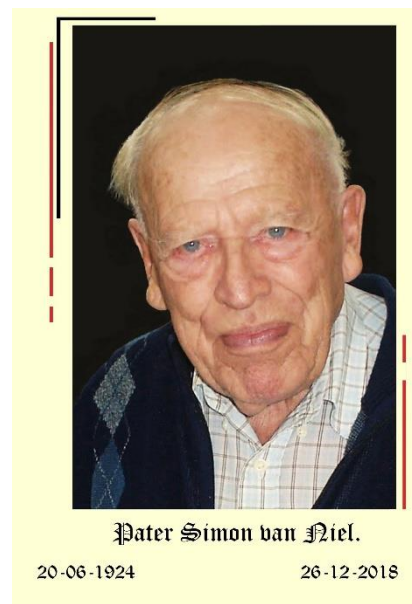
Pater Simon van Niel 20 juni 1924 – 26 december 2018

Simon had tijdens de opleiding al zijn keuze laten vallen op het Amazonegebied in Brazilië maar het werd Angola. Hij bleef daar totdat de burgeroorlog uitbrak in 1974. Het werd toen moeilijk om daar te blijven. Hij had zich heel goed voorbereid op zijn taak. Hij had een cursus bouwkunde en een medische cursus gevolgd en de Portugese taal goed geleerd. Dat kwam in Angola goed van pas.

In Nederland werkte hij enkele jaren voor de Portugeessprekende emigranten in Amsterdam en werd ten slotte rector in het verzorgingshuis "Bernardus" in Amsterdam. Hij werkte daar 16 jaar.

Zijn huis in Amstelveen was een zoete inval voor iedereen en hij hield ook veel van reizen. O.a. naar Brazilië waar Basilia vandaan kwam die hem vele jaren met veel toewijding en liefde verzorgd heeft.

Het was voor Simon dan ook moeilijk om zijn flatje te verlaten omdat hij te ziek werd en naar Gennep moest verhuizen voor verzorging begin oktober j.l. Hij miste de contacten en zijn lichaam liet het afweten. We verliezen in hem een bijzondere toch wel aparte collega die enkel zijn laatste maanden bij ons in Gennep heeft geleefd.

Overledenen

8 december In Terborg overleed in de leeftijd van 77 jaar de heer Wim Martens, zwager van pater Theo ten Brink.

11 december In Venray overleed in de leeftijd van 82 jaar onze oud-collega Arno Gubbels.

Willem de Jong

Willem de Jong werd op 11 augustus 1925 in Lemmer geboren. Na zijn lagere school gaf hij te kennen dat hij missionaris wilde worden. Volgens de pastoor van Lemmer, waar toen slechts enkele honderden katholieken woonden, was Willem een goede leerling, "op zijn tijd een echte rakker", en kwam hij uit een goed gezin. Zijn vader gaf hem een jaar de tijd om te zien of hij werkelijk roeping voelde tot het missionarisleven. In dat jaar maakte Willem een begin met de MULO. Hij hield echter vast aan zijn ideaal, en zo ging hij in september 1938 naar het 'missiehuis' van de congregatie van de H. Geest in Weert.

Willem was thuis de oudste van vijf kinderen: twee jongens en drie meisjes. Zijn vader was bouwopzichter. Zijn moeder, Els Bellman, was een Duitse Friezin uit de streek van Wilhelmshaven. Zijn vader stierf jong, toen Willem enkele maanden in Kameroen zat.

Willem was een goed student en nam zijn geestelijke ontwikkeling serieus. Op 22 juli 1951 werd hij in Gemert priester gewijd. Een jaar eerder had hij, in de "Bode van de H. Geest", een artikel gepubliceerd over de H. Geest, onder de titel: "Wij zijn anders". Trouwens door de jaren heen schreef hij zowel voor het missieblad "Africa Christo" als voor het tijdschrift voor missiewetenschap van de Nijmeegse universiteit "Het Missiewerk", diverse bijdragen, waarin hij ervaringen en overwegingen over de missie op papier zette. Het was onvermijdelijk dat hij later weer zijn standpunten bijstelde, naarmate zijn ervaringen en reflecties daartoe noopten. Want Willem bleef kritisch zijn werk evalueren. Zijn kritiek op het traditionele missiewerk bleef constructief. Hij wist dat "zonder enige kennis van etnologie en antropologie' wij naar de missiegebieden werden gestuurd om daar een kerk te stichten -in feite, een Europese kerk met alle vervreemdende invloeden van dien op de Afrikaanse levenswijze", evalueerde hij in 1996. Maar die Afrikaanse levenswijze was ook door andere invloeden onderhevig aan een diepgaand veranderingsproces. De universele kerk zelf kwam met een nieuwe pastorale oriëntatie na het Tweede Vaticaanse Concilie. Tijdens heel dit veranderingsproces, dat gepaard ging met de stichting van Kameroen als onafhankelijke natie en met de Afrikanisatie van de Kerk, was Willem niet alleen aandachtig toeschouwer, maar vooral actief deelnemer, gedurende de 23 jaar dat hij in Kameroen werkzaam was. Hij heeft die hele omslag intens meebeleefd en meebewerkt; het heeft hem veel vreugde, maar ook veel pijn gegeven.

Willem had naar Tefé (Brazilië) gewild, maar het werd Doumé (Afrika). Daar was Mgr. Teerenstra, een andere Fries, apostolisch vicaris. De Nederlandse Spiritijnen waren onder zijn leiding bezig om in Zuid-Oost Kameroen de kerk te planten.

Om goed te kunnen werken in de toen nog Franse kolonie, moest Willem, samen met Koos Blommestein, in Parijs de taalcursus van de 'Alliance Française' volgen. Op 17 maart 1953 troffen de families van de twee paters elkaar op Schiphol, vanwaar beiden naar Frankrijk vlogen om daar de boot naar Kameroen te nemen. Het was tevens de laatste keer dat Willem zijn vader zag.

Na zijn eerste 'tournées' in het binnenland, werd Willem benoemd voor Doumé. Mgr. Teerenstra had hem opdracht gegeven zich vertrouwd te maken met de Katholieke Actie, een daarna nooit meer overtroffen manier om tot een geïncarneerde pastoraal te komen. Vanuit Lille kwam in 1955, uitgenodigd door de Kameroense Bisschoppenconferentie, een priester, Noddings geheten, die in het land de Katholieke Actie moest verspreiden. Willem reisde met hem langs de hoofdmissies Doumé, Bertoua, Batouri en Abong Mbang om er de JOC (KAJ) op te richten. In november 1955 werd in Douala zelfs al het eerste congres van de JOC in Kameroen gehouden; een jaar later een panafrikaans congres. Toch kwam de Katholieke Actie niet echt van de grond in Oost – Kameroen, tenminste niet in die eerste jaren.

Wat wel de wind in de zeilen kreeg, was het Legioen van Maria, waarvan Willem de coördinatie had. Binnen de kortste keren groeiden en bloeiden er meer dan 50 groepen van het Legioen. Willem woonde en werkte in en vanuit Batouri in die jaren.

In het najaar van 1957 waren Willem de Jong en Jan Verberne in Lille te vinden. Aangespoord door Mgr. Teerenstra en gemotiveerd door de opgedane ervaringen, gingen ze daar zich verdiepen in de theologie en methodiek van de Katholieke Actie. Dit gebeurde aan de 'EMACAS' (École Missionnaire d'Action Catholique et d'Action Sociale).

In 1958 keerde Willem terug naar Kameroen. Hij vestigde zich in AbongMbang. De eerste stappen van het lekenapostolaat waren gezet. Hij zag in dat het Marialegioen weliswaar goed werk deed, maar dat het te binnenkerkelijk bleef. Het was niet voldoende nieuwe christenen te maken door catechismusonderwijs en doop; hun leefmilieu moest mee veranderen. En dat was het doel van de Katholieke Actie, het lekenapostolaat. Het ging om de kerstening van het milieu, van de cultuur, en de verbetering van de levensomstandigheden door de mensen zelf. Iedere christen is daartoe geroepen en gerechtigd door het doopsel. Hij hoeft niet te wachten op een mandaat vanuit de hiërarchie.

Dit was voor Willem een principiële punt dat jaren later zou leiden tot zijn vertrek uit de Kameroen.

In de jaren 1959 – 1960 (het jaar van de onafhankelijkheid) groeide de Katholieke Actie uit over de Kameroen. Ze had haar landelijke aalmoezeniers en een coördinatieteam van vrijgestelde leken. Vooral vanaf 1962, toen ook het Concilie de inzichten en de praktijk van de Katholieke Actie kwam bevestigen, nam deze ook een grote vlucht in het bisdom Doumé waar, sinds 1962, Mgr. van Heijgen Mgr. Teerenstra was opgevolgd.

Als 'directeur des Oeuvres' van het bisdom, werkte Willem vooral voor de Katholieke Actie. Hij voerde het JAC in, de "Jeunesse Agricole Catholique" en de JEC voor de studenten van Doumé, Bertoua en Batouri. Er kwam een mentaliteitsverandering op gang onder de jongeren. Met de JAC-groepen werd jaarlijks in alle dorpen een bepaald project besproken en uitgevoerd in verband met het werk, dorpsgemeenschap, gezin, handelsbelangen, organisatie, vakbekwaamheid, koffiecultuur, hygiëne, enz. Nadat de groepen een jaarproject hadden toegepast, bijv. het aanleggen van dorpsputten, werd dat op het jaarlijkse congres

uitgewisseld en geëvalueerd. Ook de meisjes werden erbij betrokken. Willem nodigde ook altijd technici van de regering uit om te helpen. Hij bleef ongeveer 15 jaar met deze beweging werken.

Toen Willem in 1968 tot principaal-overste van de groep benoemd werd, moest hij de leiding van het werk met de JAC aan anderen overdragen. Omdat de beweging een grote invloed had in heel het gebied, wekte dit binnen de “één partij regering” van het land het verlangen op om van dat werk te profiteren en het voor eigen doeleinden te gebruiken. Gegijzeld door de regering, zakte de beweging daarna al snel weg. Opvolgers van Willem werden zelfs het land uitgezet. In Diang was intussen ook een vormingscentrum voor catechisten door Mgr. Van Heijgen (Centre de formation Catechiste) van start gegaan (M. van Moorsel, A.Gubbels). Dit werk werd tegen de eind-jaren tachtig gesloten toen in de kerk het accent opnieuw gelegd werd op de opleiding van priesters, vanwege gebrek aan personeel. De Afrikanisatie van de Kerk was noodzakelijk, maar het was soms ook een pijnlijk proces.

Als principaal hield Willem de reflectie over dit onderwerp voortdurend op de agenda. Uiteindelijk -maar Willem was toen al weg- mondde het proces van verzelfstandiging van de Afrikaanse kerken, waaraan de Katholieke Actie intens had bijgedragen, uit in het pastorale

Willem de Jong en Agate Ngo Baleba

Congres van de lokale kerken in Doumé, eind 1976.

Het verschil in visie op de manier waarop de Afrikanisatie moest worden bevorderd bracht hem, als religieus overste van de groep, in botsing met de bisschop, Mgr. Van Heijgen. Willem meende dat hij zijn ontslag als provinciaal-overste moest aanbieden aan het Algemeen bestuur. Velen, ook Kameroense priesters en leken, betreurden het dat hij het niet meer zag zitten om nog langer in Oost-Kameroen te blijven werken. Hij had

zijn bijdrage geleverd en Willem wilde in de principiële kwestie van investering in lekenapostolaat en Afrikanisatie van de kerk niet wijken.

Op het provinciaal kapittel van 1976 werd hij toen gekozen als lid van het provinciaal bestuursteam in Nederland. In die hoedanigheid bezocht hij de medebroeders in Brazilië.

Na deze bestuursperiode kwam hij in 1979 opnieuw vrij voor pastoraal werk, waarnaar hij zo verlangde. Hij was weliswaar kapelaan geweest in Boekel, maar had te weinig tijd gehad om er echt pastoraal bezig te kunnen zijn.

Op 1 juli 1979 werd hij benoemd als pastoor van de H. Johannes de Doper-parochie in Huizen (Leeuwarden). De parochie was opgenomen in een samenwerkingsverband van drie parochies met één pastoraal team, waarin ook de deken van Leeuwarden, Jos Beeres. Vanwege de samenvoeging van kerken, werd de pastorie van de St. Jan verhuurd, en moest Willem verhuizen naar een flatje.

Zoals hij in Afrika met hart en ziel, en met een goed verstand gewerkt had, zo deed hij dat opnieuw in Leeuwarden. Hij werd er een geziene en beminde pastor. Het gebed van de H. Franciscus Xaverius: “Da mihi animas”, dat Willem op het prentje van zijn priesterwijding had gebruikt en dat hij bij gelegenheid van zijn 25-, 40- en 50-jarig priesterfeest opnieuw gebruikte, vertaalde hij gaandeweg niet meer als “geef mij zielen”, maar “geef mij bezielde

mensen". Omdat hij zelf altijd een bezielde pastor was, wist hij diezelfde bezieling bij de mensen om zich heen los te maken.

In 1982 moest hij, in de parochie van de Regenboogkerk, proberen om de spanningen en tegenstellingen die daar waren gegroeid door een kritische gemeente, weg te nemen. Het was voor hem een moeilijke taak, die hem innerlijk aan het hart ging.

Willem werd in Friesland een sportman: hij reed met zijn broer tweemaal de Elfstedentocht uit en fietste hem tien keer. Willem was lid van de vereniging "De Friesche Elf Steden".

In 1991 werd zijn 40-jarig priesterfeest in Leeuwarden (in de Bonifatiuskerk, waarmee hij sinds 1986 belast was) tevens zijn afscheid. Willem ging het rustiger aan doen. Het afscheid en jubileum werden groots gevierd, op een wijze die de waardering van de mensen voor hun pastor duidelijk deed uitkomen.

Willem verhuisde naar zijn geboorteplaats Lemmer. Vandaaruit deed hij assistentie in de buurt, waar nodig, zoals bijv. in Rutten. Hij was een tijd vrijwilliger in Luttelgeest bij het asielzoekerswerk voor de Franssprekende Afrikanen. Gedurende enige jaren was hij leider van de regio Hattem voor de Spiritijnen in het noorden van het land. Hij was actief in de Missionaire Werkgroep van de Nederlandse provincie.

In 2001 vierde hij zijn gouden priesterfeest in Lemmer met een indrukwekkende viering in de Willibrorduskerk van zijn jongensjaren, toen pastoor de Bruijn hem daar in de gaten hield. Na de viering een rondvaart op de Friese meren.

Toch begon men soms te merken dat Willem wat van zijn capaciteiten moest inleveren. Zijn gehoor werd slechter. Zijn geheugen ging achteruit. Soms leek hij enigszins verward. Hij liet zich ervan overtuigen, dat het goed zou zijn als hij dichtbij het verzorgingshuis van de congregatie zou wonen in Gennep. Zo verhuisde Willem -hij had er moeite mee- naar een flatje bij de Libermannhof in Gennep. Dat was in 2002. Hij werd in 2003 nog gekozen als afgevaardigde van Gennep voor het provinciaal kapittel. Maar na deelgenomen te hebben aan de eerste sessie, haakte hij af. Hij kon het niet meer volgen. Zo nam hij ook afscheid van de Missionaire Werkgroep en van de groep die de permanente tentoonstelling van het Spiritijns jubileum (2003-2004) op poten moest zetten. Het ging niet meer.

In augustus 2004 moest hij worden overgebracht naar een kamer in de Libermannhof. Met ontroerende ijver probeerde hij alles in zijn agenda op te schrijven wat hij niet mocht vergeten. Hij maakte zijn dagelijkse wandeling naar de maasbrug en terug, steeds hetzelfde traject, want hij was bang te verdwalen. Hij merkte op: "Het ergste is, wanneer je het zelf niet meer weet." Het leek een ontluisterend einde van een rijk en vruchtbaar leven, te meer omdat hij altijd zo scherpzinnig was geweest.

Toen kwam het bericht dat hij ongeneeslijk ziek was en dat hij nog maar korte tijd te leven had. Op 13 april 2005 ontving hij, in aanwezigheid van zijn naaste familie en medebroeders, de ziekenzalving. Van toen af kon je hem snel achteruit zien gaan. Voedsel werd door zijn met kanker doortrokken lichaam afgestoten. Gelukkig had hij geen pijn. Alleen de pijn van het niet meer te weten, niet meer te begrijpen.

Nieuws van de gemeenten

Communiteit Gennep

De decembermaand staat in de gemeenten van Gennep natuurlijk ook in het teken van Sinterklaas en Kerstmis. In de Libermannhof werd Sinterklaas uitbundig gevierd. Ook onze mensen die daar wonen konden meedoen. Er werd niet geprotesteerd met gele hesjes tegen

zwartepiet zoals elders in het land. Onze Piet (Delisse) had voor ieder wat op tafel liggen in de soos van de Spiritijenhof en we hebben samen een gezellige avond gehad. We komen in de Spiritijenhof elke avond bij elkaar aan de grote tafel, meestal vanaf 22.00 uur, tenzij er iets bijzonders te vieren valt. Op Vrijdagavond komt er ook een groepje kaarten.

Dat Kerstmis in deze maand wordt gevierd is al lang van tevoren zichtbaar aan de kerstversieringen die overal worden aangebracht, vooral in de Libermannhof, de Hilhorst (met name bij Rut Rutten) en bij een enkeling van de Spiritijenhof. Vooral onze mensen uit Brazilië en Piet Rutten maken er iets moois van. Gerry Aben en Jules Habets hebben de kerstversiering in de Spiritijenhof verzorgd.

In het stadje Gennep is de Spoorstraat uiteraard al lang versierd voor Kerstmis, en is er al van alles te koop. Het stadje is bezig om een Jaar van de Ontmoeting te organiseren. Er zijn meer dan 40 verschillende nationaliteiten in de gemeente Gennep. Op 15 december was de start met een tentoonstelling in het Museum Petershuis, waarin enkele van de landen van wie er mensen in Gennep wonen iets moois hadden tentoongesteld. Ook van ons waren er enkele museumstukken te zien die uit onze vitrines waren gehaald voor dit doel. Van Harrie Tullemans was er een prachtige foto te zien met voorwerpen uit Tanzania. Enkele paters van onze gemeenschap doen mee om een interreligieuze ontmoeting te organiseren die voor de zomer van 2019 is gepland.

Oudjaaravond 2018

De gemeenschap bestaat voornamelijk uit oudere mensen op enkele jonge Afrikaanse medebroeders na. De beide Afrikaanse medebroeders zijn hier bij ons om te beginnen de Nederlandse taal te leren. Zij volgen een cursus op het ROC of de Radboud in Nijmegen en krijgen hier les van Miek de Vries (taalmaatje) en Paul Cuypers. Beiden proberen ook al mee te doen aan de liturgie door een lezing te doen en soms ook voor te gaan in de eucharistie.

Ook al zijn we met voornamelijk oudere mensen, velen zijn nog erg actief. Op de allereerste plaats de bestuurders en degenen die nog een functie hebben in huis of elders.

Dan moet vooral Piet Delisse worden genoemd die onze huiseconoom is en alle inkopen doet en zich ook bezig houdt met reparaties en klusjes in huis en er buiten. We hebben naast Gerry Aben twee oversten, Gerard Hogervorst en Pieter Pubben. Zij proberen met iedereen contacten te onderhouden als dat nodig is, b.v. als iemand ziek is of met degenen die in de verpleging zitten in de Libermannhof. Toch wordt iedereen uitgenodigd om de zieken te bezoeken of om met mensen uit de Libermannhof die begeleiding nodig hebben eens een

stukje te gaan lopen of hen mee te nemen naar de soos in de Spiritijnenhof voor een kopje koffie of een praatje. Velen doen ook boodschappen voor degenen die ziek zijn of slecht ter been. Heel vaak worden mensen begeleid naar de dokter of het ziekenhuis.

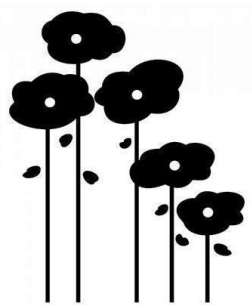
Een andere activiteit die opvalt zijn de assistenties van onze oudere confraters hier in de omgeving, maar ook in Rotterdam, Eindhoven en Heerenveen als het nodig is. De meesten doen assistentie hier in de buurt. In de parochie van Gennep zelf worden we niet vaak gevraagd voor assistentie. Uiteraard zijn er in onze eigen kapel ook mensen nodig die voorgaan op zondag en door de week. Soms zijn er maar weinig mensen in de kapel zondags, omdat er nog zoveel op assistentie gaan.

We kunnen elke maand gedurende een middag gebruik maken van een busje van Huize Norbertus, een verpleegtehuis hier in Gennep, om een uitstapje te maken. Daar wordt goed gebruik van gemaakt, al is het busje niet altijd helemaal vol. Op de eerste plaats kunnen mensen met een rolstoel of rollator meegaan. We gaan dan 's middags ergens naar toe, een mooie plek, een museum of een bezienswaardigheid, nemen samen een kop koffie met "Kuchen" en zijn vaak rond half zes weer terug. Gerry Aben en Piet Rutten organiseren dit.

Met de mensen van Gennep zelf hebben we, op een enkeling na, heel weinig contact. We ontmoeten wel mensen via de KBO of Gennep Vitaal en daardoor ontstaan er wel contacten met mensen uit Gennep. Die komen dan wel eens op de koffie of om een praatje met ons te maken. Een uitzondering is het Elzendaal-College van Gennep. Daar is wel veel contact mee via een project op het college om de Spiritijnen beter te leren kennen. Een van de leraren komt regelmatig een kopje koffie met ons drinken en soms zijn haar dochters er dan ook bij. Omdat het Provinciaal Bestuur ook in Gennep woont, komen de Spiritijnen van elders en ook andere mensen vaak naar ons toe, b.v. op de feestdagen van de Congregatie. Dan komen ook de zusters van de H. Geest uit Wijchen, die hier ook vaak aan vergaderingen en andere bijeenkomsten deelnemen. Dan hebben we vaak gasten aan tafel.

Ik hoop dat u zo een indruk heeft gekregen van het reilen en zeilen in de gemeenschap van Gennep.

Kees Bruin

Verjaardagen in januari

3 Chima Anyaeze

4 Gerry Aben

8 Martin van Moorsel

9 Zr. Antonia Pepers

11 Peter van der Drift

14 Clement Amoako

20 Ben Visbeek

26 Huub van Beek (98 j.)

Wij gaan er vanuit dat u de nieuwbrieven wilt blijven ontvangen. Wilt u deze niet meer ontvangen, dan kunt u zich afmelden via: secretariaat-cssp@missie-geest.nl

Jubilarissen 2019

**70 jaar
priester**

Huib van Beek
Pr. w. : 18 september 1949
Gennep

**65 jaar
priester**

Walter Damen
Pr. w. : 18 juli 1954
Gennep

Pieter Pubben
Pr. w. : 20 september 1959
Gennep

Piet Rutten
Pr. w. : 20 september 1959
Gennep

Frans Timmermans
Pr. w. : 20 september 1959
Gennep

**60 jaar
professie**

Pieter Vaars
Prof.: 8 september 1959
Gennep

**10 jaar
priester**

Callistus Offor
Pr.w.: 4 juli 2009
Handel

